

29:4

I samband med en för orten ovanligt kraftig snösmältning har översvämning inträffat i källaren på en fastighet som anslutits till den allmänna va-anläggningen. Fastighetsägarens yrkande om skadestånd av kommunen på grund av påstådd bristfällighet i anläggningen har ogillats.

S.F. ägde en stadsäga i Kalix. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för Kalix kommuns allmänna va-anläggning och har sin va-installation kopplad till denna anläggnings ren-, spill- och dagvattennät.

Fastigheten bebyggdes år 1967 med en villa i ett plan utan källare jämte en tillbyggnad i ett plan med källare. Tillbyggnaden innehåller i källarplanet gillestuga, bastu, tvättstuga, pannrum och matkällare. Golvbrunnar finns i tvättstugan, bastun och pannrummet. Dräneringsledningarna runt huvudbyggnaden, som alltså saknar källare, liksom dagvattenavloppet från taket är kopplade till kommunens dagvattenledning. Dräneringsrören runt tillbyggnaden, vilka ligger för lågt för att kopplas till dagvattenledningen, är däremot kopplade till kommunens spillvattenledning. Området kring fastigheten är praktiskt taget plant.

Spillvattenledningen och dagvattenledningen i gatan utanför S.F:s fastighet har vardera en diameter om 225 mm men övergår ca 50 m nedströms till diametern 300 resp 40 mm. Dagvattenledningens dimension ökar sedan ytterligare till 600 mm. Källargolvet i fastigheten ligger på nivån +5,86 och servisledningen för spillvattenavlopp på nivån +4,53 vid anslutningen till gatuledningen. Allt spillvatten i området leds till en pumpstation, vilken ligger drygt 1 300 m från fastigheten. Till pumpstationen inkommande ledning ligger på nivån -0,86. Pumparna i pumpstationen är automatiska och startar när vattennivån nått viss höjd. Pumpstationen har ett bräddavlopp (nödavlopp) på nivån +2,13, som är lägre än något källargolv i området. Pumparna, som har en kapacitet av 22 l/s, lyfter avloppsvattnet 3-4 m i en ungefär 250 m lång tryckledning, som mynnar i en 300 mm självfallsledning.

I samband med snösmältningen i maj 1971 inträffade under två, varandra påföljande dagar källaröversvämningar i tillbyggnaden till S.F:s hus. Avloppsvatten strömmade in genom de till spillvattennätet anslutna golvbrunnarna i källarvåningen, trots att golvbrunnarna var försedda med återströmningsskydd. Dessa senare var av sk automatiskt verkande typ utan möjlighet till manuell avstängning. Vattnet steg 2 à 3 dm över källargolvet. Från tvättstugan rann vattnet över tröskeln in i gillestugan, där vattnet stod över parkettgolvet. I övrigt stod vatten i hela källaren. Översvämningen orsakade skador i källarvåningen på golv och väggar.

S.F. yrkade förpliktande för kommunen att till honom utge ersättning för uppkomna skador med sammanlagt 1 950 kr.

Kommunen bestred bifall till S.F:s talan men vitsordade att de uppgivna skadorna inträffat.

S.F. anförde: Hans granne I.S. ringde vid 13-tiden till S.F., som då befann sig på sin arbetsplats, och meddelade att avloppsvatten trängde in genom golvbrunnen

i källaren. När S.F. kom hem stod vattnet 2-3 dm över golvet i matkällaren. Kommunen larmades och skickade ut en pumpbil, vilken ställdes upp vid vägen. Spillvattnet pumpades dels till dagvattenledningen och dels till en tankbil för bortforsling. Pumpbilen fördes bort vid 20-tiden, varvid vattnet ånyo kom in i källaren. Vid 21-tiden återupptogs pumpningen och pågick till 23-tiden. Dagen därpå inträffade översvämning vid 15-tiden. Även då larmades S.F. av I.S. Vattnet rann denna gång inte över tröskeln till gillestugan. Gillestugans golv ligger 25 cm över källargolvsnivån i övrigt. Kommunens maskinist K.Ö. kom även denna dag med pumpbilen och pumpningen avslutades först vid 19-tiden. Översvämningarna har orsakats av att stora mängder smältvatten läckt in i spillvattenledningarna bl a genom otäta nedstigningsbrunnar. Vattenföringen i spillvattenledningarna skall emellertid inte påverkas av snösmältning. Vidare har för många fastigheter anslutits till spillvattennätet, som är för klen dimensionerat med hänsyn till lutningsförhållandena. Pumparna i pumpstationen var inte i gång under eftermiddagen den första översvämningssdagen, varför vattnet inte kunnat avledas. De återkommande översvämningarna visar att kommunens avloppsledningsnät inte fyllt sitt ändamål och inte tillgodosett skäliga anspråk på säkerhet. Kommunen är därför skyldig att svara för de skador som åsamkats honom på grund av översvämningarna.

Kommunen har anfört: I maj 1971 var det under några dagar en exceptionellt häftig snösmältning. Därvid kan smältvatten ha kommit in i spillvattennätet genom inläckning i ledningar och brunnar. Några större mängder vatten kan emellertid inte ha läckt in. Dagvattennätet är dimensionerat för att klara ett s k tvåårsregn. Inom det området där S.F:s fastighet är belägen är alla dräneringsledningar runt källarplan anslutna till spillvattennätet. Spillvattenledningarna är dimensionerade efter en belastning av 400 l per person och dygn (1/pd). Belastningen beräknas år 1971 ha uppgått till i medeltal 7,65 l/sek, eller maximalt 15,3 l/sek under den årstimme då belastningen beräknas vara högst.

Kommunen gör gällande att avloppsnätet är dimensionerat enligt gängse bestämmelser och att det har fungerat tillfredsställande enligt de krav som kan ställas och de beräkningsnormer som finns. Säkerheten är betryggande. Ledningarna kan inte dimensioneras för att klara så exceptionella förhållanden som rådde vid översvämningarna. Spillvattennätet är dimensionerat efter den beräknade vattenförbrukningen inom området med tillägg för dräneringsvatten och inläckande dagvatten. Detta tillägg har beräknats till en gång medeldygnsspillvattenmängden. Nätet har alltså dimensionerats för totalt 23 l/sek och har kapacitet att utan svårigheter avbörda spillvattnet i området. Några överkopplingar mellan spill- och dagvattennätet förekommer inte. Nödutloppet i pumpstationen kan avleda den beräknade maximala tillrinningen. Vid översvämningstillfällena har pumparna fungerat, men nödutloppet har på grund av den kraftiga vattentillströmningen ändå behövt utnyttjas.

Va-nämnden yttrade:

Till utredning rörande omständigheterna vid skadetillfället

har vid förhandlingen förhör hållits med fabriksarbetaren I.S. och fanjunkaren B.L., bägge hörda på S.F:s begäran, samt med maskinisten K.Ö., den senare hörd på begäran av kommunen.

I 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är föreskrivet att allmän va-anläggning skall vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Ifråga om avloppsanläggning innebär detta bl a krav på sådant utförande att den under normalt förekommande betingelser avleder tillrinnande vattenmängder på åsyftat sätt utan risk för inflöde i va-installation, som behörigen kopplats till anläggningen. Om skada uppkommer till följd av att anläggningen inte uppfyller dessa krav, kan enligt

29 § lagen huvudmannen för anläggningen förpliktas ersätta skadan, oberoende av om något vållande ligger huvudmannen till last eller inte. Däremot torde såväl av nyssnämnda lagrum som av allmänna rättsgrundsatser följa att skadeståndsansvar vanligen utesluts vid extraordinära naturhändelser, såsom exempelvis ett för orten onormalt intensivt regn eller andra exceptionella vattenflöden.

Vad beträffar förevarande händelse är upplyst att skadan förorsakats av att vatten bakvägen tryckts upp genom spillvattenledningarna i S.F:s fastighet och därvid via golvbrunnar i källaren strömmat ut i källarutrymmena. S.F. har hävdats att detta i sin tur berott på brister i kommunens avloppsanläggning. Närmare bestämt har han gjort gällande att kommunens dagvattennät varit underdimensionerat och dessutom inte försetts med sådana anordningar att ytvattenansamlingar förhindrats, att ytvatten därför i stället via dräneringsrör och otäta brunnslöck kommit att belasta spillvattensystemet, att även detta senare system varit underdimensionerat - bl a som en följd av att alltför många fastigheter anslutits till nätet - och därjämte varit bristfälligt utfört genom att brunnslöcken varit otäta och tillåtit ytvatten att läcka in i systemet samt att slutligen kommunen brustit i tillsyn över anläggningen genom att inte tillse att pumparna i pumpstationen hållits i gång vid tillfället.

Av den beskrivning som K.Ö. och övriga hörda personer lämnat rörande omständigheterna vid skadetillfället får anses framgå att översvämningen ytterst föranletts av en efter ortens förhållanden osedvanligt häftig och snabbt förlöpande snösmältning som fått till följd att såväl dagvattennätet som spillvattennätet tillförts exceptionellt stora vattenmängden.

Vad härefter beträffar frågan huruvida skadan till någon del är att tillskriva brister i kommunens avloppsanläggning finner Va-nämnden till en början påståendet att pumpstationens pumpar varit ur funktion vid skadetillfället vederlagt genom K.Ö:s berättelse. Nämnden anmärker vidare att det i praktiken inte är möjligt att ge en spillvattenanläggning sådant utförande att inläckning av yt- och dräneringsvatten förhindras. Särskilt vid de avsevärt stegrade yttre vattentryck som förekommer i situationer som den förevarande är det praktiskt taget ofrånkomligt att vatten tränger in genom rörskarvar och andra känsliga punkter i ledningsnätet. Vad särskilt gäller den påtalade inläckningen via löcken till systemets inspektions- och rensbrunnar skall därjämte anmärkas att dessa lock - till förhindrande

av att undertryck uppstår i systemet - överhuvudtaget inte får utföras helt täta.

I målet har ingivits kartor över kommunens ledningsnät, upptagande bl a ledningsdimensioner och erforderliga nivåangivelser. Kommunen har därjämte ingivit en den 16 februari 1976 dagtecknad sammanställning av antalet uppströms S.F:s fastighet belägna fastigheter och inrättningar som är anslutna till samma gren av spillvatten-nätet som S.F:s fastighet. Sammanställningen upptar 229 enfamiljshus och 162 lägenheter i flerfamiljshus samt därutöver några småindustrier, skolor och andra inrättningar, vilkas totala årliga vattenförbrukning angivits till 35 000 m³.

Mot bakgrund av den i sammanställningen gjorda redovisningen finns inte anledning räkna med att den gren av spillvattennätet, invid vilket S.F:s fastighet är belägen, under normala betingelser utsätts för högre belastning än vad kommunen sagt sig ha tagit i beräkning vid dimensioneringen av nätet, eller 23 l/sek. Den granskning av kartmaterialet som företagits hos Va-nämnden ger vid handen att nätets avbördningsförmåga bör vara avsevärt högre än så. Kapaciteten på sträckan mellan den punkt, där S.F:s spillvattenservis kopplats till gatuledningen, och pumpstationen kan sålunda vid de nivåskillnader och ledningsdimensioner som angivits på ledningskartorna beräknas till 68 l/sek. Vid dämning i ledningssystemet från källargolvsnivå i S.F:s hus till kanten av pumpstationens bräddavlopp kan avbördningsförmågan beräknas alltså vara så stor som 58 l/sek, eller 2,5 gånger mer än den beräknade maximibelastningen om 23 l/sek. Ännu vid en så hög överströmningshöjd över bräddavloppets kant som 1 meter är lutningen tillräcklig för att den 300 mm grova avloppsledningen skall förmå att avbörda 47 l/sek, dvs. dubbelt upp mot beräknad maximibelastning.

De nu återgivna granskningsresultaten motsägs inte av Va-nämndens iakttagelser vid besiktningen på platsen och inte heller av övrig utredning i målet.

Från kommunens sida har uppgivits att anläggningen för dagvattenavlopp dimensionerats för det beräknade tillflödet vid s k tvåårsregn. I målet har inte framkommit någon omständighet som ger anledning att ifrågasätta riktigheten av denna uppgift. Utredningen i målet ger inte heller stöd för antagande att dagvattenanläggningen i annat avseende varit behäftad med brister.

Vid nu angivna förhållanden och då inte heller eljest ådagalagts att översvämnings-skadan kan tillskrivas omständighet eller händelse som kommunen lagligen har att svara för finner Va-nämnden att S.F. inte kan vinna bifall till sin skadeståndstalan.

Va-nämnden lämnade S.F:s talan utan bifall.

Beslut: 1978-07-14, BVA 44

Mål nr: VA 20/75